

RUDÁ ODBOROVÁ INTERNACIONÁLA

JIŘÍ POKORNÝ

Na rozdíl od Komunistické internacionály, jejíž historie již byla mnohokrát a velmi zevrubně zpracována, se dějiny Rudé odborové internacionály – ROI zdaleka netěšily takové pozornosti. Není pochyb o tom, že Kominternu hrála v mezinárodním dělnickém hnutí nesrovnatelně významnější, i když také ne nezávislou roli. Pro pochopení některých zákrutů vývoje mezinárodního komunismu je ovšem poznání osudů Rudé odborové internacionály důležité.

Předpoklady a počátky

Po válce se naděje části obyvatelstva zhmotnily v mimořádném zesílení odborových organizací a tlaku na rozšíření dosavadního sociálního zákonodárství i ve snaze řešit sociální otázku na mezinárodní úrovni – konkrétně zahrnout diskusi o tomto předmětu do mírových jednání. Pařížská mírová komise jmenovala na projednání této otázky zvláštní komisi (v níž ČSR zastupoval Edvard Beneš) a vypracovala návrh na vytvoření nové organizace, jejíž ustavení bylo zahrnuto do Versailleské smlouvy a potom i do dalších smluv, uzavřených s Rakouskem, Maďarskem a Bulharskem. Tato instituce – Mezinárodní organizace práce fungovala samostatně v rámci Společnosti národů; měla spolupůsobit v úsilí o zachování míru, který může být zajištěn jen na základě sociální spravedlnosti, kterou budou zastávat všichni státy.

Mezinárodní organizace práce, fungující samostatně v rámci Společnosti národů, zakládala svou existenci na myšlence, že nelze zajistit světový mír bez zajištění sociální spravedlnosti, jejíž zásady budou respektovat všechny státy.¹

Ještě za války probíhala jednání mezi odbory států Dohody (Leeds 1916) a ústředních mocností (Bern 1917) o možnostech navázání vzájemných mezinárodních styků a obnovení předválečné činnosti mezinárodního odborového sekretariátu, resp. svazu. Sociálně demokratické odborové hnutí se sjednotilo na kongresu, konaném v červenci 1919 v Amsterdamu. Vzniklá organizace se opět nazývala Mezinárodní odborový svaz (International Federation of Trade Unions, IFTU; Internationaler Gewerkschaftsbund, IGB), podle místa vzniku se jí však velmi často říkalo Amsterodamská odborová internacionála, AOI. Internacionála

---

1 Sto let Mezinárodní organizace práce. Základ sociálního dialogu. Praha 2019, s. 24–27.

přijala rezoluci o zestátnění výrobních prostředků (což přimělo Americkou federaci práce, AFL, k vystoupení z organizace), v zásadě ale zastávala více méně reformistické pozice, počítala s prosazováním pracovního zákonodárství, kolektivním vyjednáváním, prostě odmítala „opustit půdu praktických vymožeností, jež oslabuje sílu kapitálu a posiluje sociálně i hospodářsky dělnictvo“.²

Ti, kteří si přáli zásadní, revoluční přestavbu světa, se nemohli s tímto řešením spokojit. Svou inspiraci hledali nejčastěji v Rusku. Tam vznikla odborová centrála až za revoluce, v létě 1917. Na prvním všeruském odborovém sjezdu v lednu 1918 ji ovládli bolševici. Tento kongres mj. prohlásil, že sovětské odbory mohou splnit své úkoly jedině v nejužší spolupráci s odbory celého světa a vyslovil se pro svolání mezinárodního odborového sjezdu, který by položil základy nové odborové internacionály, budované na třídních, revolučních principech. Během občanské války se ruské odbory nemohly účastnit jednání v Amsterdamu, což vedlo k tomu, že mezi vzniklou AOI a ruskou centrálou vzniklo napětí, které brzo přerostlo v roztržku. Moskva začala AOI obviňovat ze žluftáctví, z podlehnutí iluzi třídní spolupráce. Proti takové odborové internacionále se měla vybudovat revoluční alternativa.

Kritický postoj k AOI sdílela i řada levicově orientovaných skupin v různých odborových centrálách. Některé zůstaly mimo AOI, jiné působily v jejím rámci, ale netajily se opozičním smýšlením. Některé odbory se přikláněly ke komunistickým stranám, např. bulharské odbory, větší ohlas nacházely anarchosyndikalistické myšlenky. Syndikalisté předpokládali, že své (vlastně anarchistické) ideály na přebudování společnosti uskuteční nejlépe prostřednictvím odborů, které měly jednak „vynutit požadavky výrobců na zachování a zvýšení životní úrovně“, jednak „seznámit pracující s technickým vedením výroby a celého ekonomického života a připravit je na převzetí sociálně-ekonomického organismu do jejich vlastních rukou a utvářet ho na socialistických principech“. Za svou hlavní zbraň považovali stejně jako zástupci všech dělnických a odborových seskupení stávkou, její užití však neomezovali jen na boj za konkrétní hospodářské a sociální požadavky, zlepšující postavení pracujících, nýbrž v ní viděli i nástroj budící v masách nadšení, energii a tvořivou sílu, nutnou k zásadní přeměně společnosti. Syndikalisté odmítali myšlenku třídní spolupráce, parlamentní politiku a státní „zákonnost“, obávali se mocenských nároků politických stran, uznávali nutnost násilného svržení kapitalismu a hlásili se dokonce k myšlence diktatury proletariátu. Ruskou revoluci ve své většině vítali, velké naděje vkládali zejména do sovětů, v nichž spatřovali uskutečnění svých ideálů, a vůbec sovětské Rusko považovali za syndikalistickou republiku. Jejich hlavní

---

2 Choráz, Julius: Poměr Československé komunistické strany k odborovému hnutí, b. d., s. 13; Dubský, Vladimír: Založení Rudé odborové internacionály a její vliv na vývoj odborového hnutí v ČSR počátkem 20. let. Československý časopis historický 9, 1961, č. 4, s. 475–478.

oporu představovala francouzská Confédération Générale du Travail, CGT, měli ale významné zastoupení i ve španělských, italských, latinskoamerických odborech i v britských trade unionech; k syndikalistickým ideálům se hlásila rovněž německá odborová organizace Freie Vereinigung deutscher Gewerkschaften a americká centrála Industrial Workers of the World. Bolševici, hledající spojence, pozvali syndikalisty k účasti na činnosti Komunistické internacionály. Ti se zakládacího kongresu této organizace v březnu 1919 sice nezúčastnili, o to významnější roli však sehráli při založení komunistické odborové internacionály.³

Komunistická internacionála vznikla v atmosféře nadějí na všeobecnou revoluci a rychlé vítězství nového řádu. O odborech se na zakládajícím kongresu III. internacionály moc nemluvilo, a pokud, tak dost nadřazeně jako o organizaci příliš spojené se starým řádem. Jen

Boris Reinstein ze Socialist Labor Party (USA) odmítal podceňování odborů; naopak se domníval, že právě odboroví vůdcové jako americký Gompers, německý Legien či anglický Henderson mají ve skutečnosti hlavní slovo v dělnických masách. Jde o to, aby odborové hnutí bylo osvobozeno od „osudového vlivu lokajů kapitálu“. (V tomto směru více méně vyjadřoval názory šéfa své strany Daniela DeLeona.)⁴

Zhruba ve stejné době (tedy na přelomu let 1918 a 1919) jednal i zakládající sjezd Komunistické strany Německa. Mnoho delegátů na něm tvrdilo, že odboroví funkcionáři šli na ruku kapitalistům, a přimlouvali se za vystupování z odborů a zakládání nových nebo za vytváření „jednotných organizací“, slučujících funkce strany i odborů. Postupně se ale i v KSN prosadilo stanovisko, že odbory představují stále neúčinnější nástroj k olivňování dělnictva, a že tedy vystupovat z nich by znamenalo udělat velkou chybu, stejně jako se pokoušet budovat nové odborové organizace, protože tím by revoluční představitelé ponechávali na pospas odborové byrokracii. Naopak měli stoupenci revoluce do odborů pronikat, svádět v nich boje s odborovými bossy, a nakonec strhnout na svou stranu rozhodující většinu.⁵

V daném kontextu bylo ovšem nejdůležitější, jak na tuto otázku nahlížel Lenin, který na význam odborů pro budování komunistické moci poukázal především ve své práci Dětská nemoc „levičáctví“ v komunismu, vydané v roce 1920. Lenin odmítl představy německých levých radikálních komunistů, kteří v odborech viděli reakční zaostalou instituci a odmítali v nich působit. Lenin naopak zdůrazňoval,

---

3 Roker, Rudolf: Anarchismus a anarchosyndikalismus. Praha 2001, s. 16–18; Tosstorff, Reiner: Profintern. Die Rote Gewerkschaftsinternationale 1920–1937. Paderborn – München – Wien – Zürich 2004.

4 K osobnosti D. DeLeona a Socialist Labor Party viz: <https://www.marxists.org/archive/deleon/index.htm> [5. 6. 2020].

5 Tosstorff, R.: Profintern.

že odbory představují základní organizaci dělnické třídy, která umožňuje „přechod od roztržitosti a bezmocnosti dělnictva k počátkům třídního sjednocení“. I když v Rusku byly odbory formálně nestranické, všechny vedoucí pozice v svazech a ústředně ovládali bolševici, kteří prostřednictvím odborů působili na dělnictvo, vychovávali je podle svých představ a uskutečňovali diktaturu proletariátu. Vládnout zemi a uskutečňovat diktaturu proletariátu bez nejužšího spojení s odbory, bez jejich... podpory, bez jejich nejvyšší obětavé práce nejen v hospodářské výstavbě, nýbrž i při budování armády, nebyli bychom mohli samozřejmě nejen dvě léta, nýbrž ani dva měsíce.“ Lenin vyzýval „pracovat tam, kde je masa“ a doporučoval, aby se práce v odborech stala předmětem jednání příštího kongresu Komunistické internacionály.⁶

Touto otázkou se pak skutečně zabýval II. kongres KI, který přijal rezoluci Odborové hnutí, závodní výbory a III. internacionála. Především vtělil problematiku odborů do 21 podmínek vstupu do Komunistické internacionály, konkrétně do bodů 9 a 10. V nich se tvrdilo, že každá strana, která chce patřit ke KI, je povinna provádět soustavnou a vytrvalou práci v odborových svazech, dělnických a závodních radách, v družstvech a jiných masových organizacích. V těchto organizacích měla vytvořit komunistické buňky, jejichž úkolem bylo

při své každodenní práci neustále odhalovat zradu sociálpatriotů a kolísavost „centra“. Tyto komunistické buňky musely být úplně podřízeny straně. Každá strana, patřící ke Komunistické internacionále, byla dále povinna houževnatě bojovat proti Amsterodamské „internacionále“ žlutých odborových svazů a mezi odborově organizovanými dělníky důrazně propagovat nutnost roztržky se žlutou Amsterodamskou internacionálou. Navíc musela všemožně podporovat rodící se mezinárodní sjednocení rudých odborových svazů patřících ke Komunistické internacionále.⁷

Dlouhou dobu vedoucí představitelé bolševické strany i Kominterny předpokládali, že se odborové organizace začlení do Kominterny, kde se pro ně vytvoří zvláštní odborové oddělení. Existence samotné odborové revoluční internacionály, jak si již před válkou představovali syndikalisté, jim také nebyla cizí, o takovém řešení se také mluvilo, ale všichni dávali přednost řešení, kopírujícímu uspořádání První internacionály a považovanému za akceschopnější. Z těchto předpokladů vycházely také první přípravy mezinárodního spojení odborů. V předvečer konání II. sjezdu Komunistické internacionály (15. července 1920) se sešly delegace ruských, italských, španělských, francouzských, bulharských, jugoslávských a gruzínských odborů a podepsali deklaraci o vytvoření Prozatímní mezinárodní

6 Lenin, Vladimír Iljič: Dětská nemoc „levičáctví“ v komunismu. Praha 1949, s. 31.

7 Hájek, Miloš –Mejdrová, Hana: Vznik Třetí internacionály. Praha 2000.

odborové rady.⁸ Tato deklarace vytyčovala úkol propagovat komunismus v odbo-rech celého světa a vytvářet k tomu v každé organizaci komunistické a revoluční buňky. Manifest Prozatímní mezinárodní odborové rady z 1. srpna 1920 vyzýval odbory všech zemí, aby skoncovaly se všemi silami, které uskutečňují zločinnou politiku paktování se s buržoazií a postavily se pod prapory nelítostného třídního boje za osvobození porobeného lidstva.⁹

Hlavním úkolem Prozatímní mezinárodní odborové rady bylo svolat mezi-národní kongres. Ohledně dalšího vývoje se však mínění rozcházela. Odboráři, působící jako levicová opozice v svazech AOI, doufali, že se tak posílí jejich vliv v rámci této centrály, syndikalisté však dávali přednost uskutečnění své ideje utvoření revoluční alternativy k AOI. Protože ruským odborům velice záleželo na tom, aby se mohly vykázat spojenci na západě, začaly se k této myšlence rovněž přiklánět. Syndikalistická představa samostatné odborové internacionály se tak nakonec prosadila.

V souladu s těmito představami přijal III. sjezd Kominterny obsáhlý dokument Komunistická internacionála a Rudá odborová internacionála. V něm byly precizněji formulovány vztahy mezi komunistickou stranou jako avantgardou dělnického hnutí a odbory, soustřeďujícími ve svých řadách i ideově méně vyspělé příslušníky dělnictva. Vznik budoucí revoluční odborové internacionály pak zmíněný dokument charakterizoval jako „vytvoření samostatného mezinárodního sjednocení rudých odborových svazů, stojícího celkově na platformě Komunistické internacionály, ale přijímajícího do svého středu mnohem volněji, než je tomu u Komunistické internacionály“.¹⁰

Vznik ROI

Ustavující sjezd odborové internacionály se konal v Moskvě 3. – 19. července 1921. Jak se oficiálně uvádělo, zúčastnilo se ho 380 delegátů z 31 zemí, kteří měli zastupovat 17 milionů odborářů. Odhlédneme-li od sovětských odborů, šlo o nezávislé syndikalistické organizace a komunistické menšiny uvnitř odborových svazů hlásících se k AOI. Jestliže Prozatímní mezinárodní odborová rada byla chápána více méně jako součást Kominterny, měla Rudá odborová internacionála, jak byla nakonec vzniklá organizace nazvána, tedy ROI, působit samostatně.¹¹ Počítalo se ale samo-

---

8 Adibekov, G. M.: Rudá odborová internacionála. Nástin dějin odborové internacionály. Praha 1973, s. 13.

9 Tamtéž, s. 14.

10 Dubský, V.: Založení Rudé odborové internacionály, s. 487.

11 Jako názvy se navrhovaly např. ještě Světová odborová konfederace, Internacionála revolučních odborů, Internacionální odborová konfederace. Srov. Abedikov, G. B.: Rudá odborová internacionála, s. 17.

zřejmě s neustálým dohledem Kominterny. Obě internacionály měly být propojeny vzájemným zastoupením v řídicích orgánech. Část syndikalistů takové uspořádání zásadně odmítla, ROI opustila a na konci roku 1922 založila vlastní Mezinárodní dělnickou asociaci – Internationale Arbeiterassoziation, IAA. Ostatní syndikalisté se s tímto vývojem smířili a postupně splynuli s komunisty, což mladé a dosud celkem slabé komunistické strany výrazně posílilo. Po roce, na druhém sjezdu, rezignovala ROI na toto „organické propojení“ s Kominternou. Tento krok se pak příznivě projevil v tom, že francouzská CGTU, která se odštěpila od CGT a do níž se přesunuli stoupenci anarchosyndikalismu, vstoupila do ROI, v níž pak představovala nejsilnější západoevropskou centrálu. Ještě výraznější byla přirozeně kontrola ze strany bolševiků, protože podobně jako KI měla i ROI své sídlo v Moskvě a její personál byl do značné míry tvořen místními pracovníky. Do čela ROI byl zvolen bolševik Alexandr Lozovskij, který byl přirozeně vázán stranickou disciplínou – nutno však podotknout, že v letech 1908–17 působil v západní Evropě, zejména v Paříži, kde pracoval ve francouzském odborovém hnutí. Představoval tedy člověka s velkým rozhledem a širokými kontakty hlavně v syndikalistickém prostředí.¹²

Delegáti sjezdu oslovili „dělníky celého světa“ Manifestem mezinárodního sjezdu revolučních odborových svazů a dále mluvili „jménem milionů zmrzačených a zabitých ve zločinné válce, jménem všeho utrpení a ponížení, jež dělnická třída při diktatuře kapitálu musela prožít, jménem všech obětí buržoasního teroru, jménem vašich nezdarů, jichž jste doznali pod vedením žlutých vůdců, a jménem vašich budoucích vítězství pod rudým praporem revoluce, nakonec jménem ruské dělnické třídy, hrdinně držící již po 4 léta osamocené rudý prapor na sovětském území a očekávající pomoc od soudruhů za hranicemi,“ je pozvali „k poslednímu rozhodnému zápasu“!¹³

12 Lozovskij (1878–1952) bylo jeho přijaté jméno podle města a významné železniční stanice Lozova (ukr.) – Lozovaja (rusky), poblíž níž se narodil. Vlastním jménem se jmenoval Salomon Dridzo, jeho jméno můžeme nalézt také v podobě Solomon Abramovič Lozovskij; Losowsky apod. Lozovskij vstoupil do ruské sociálně demokratické strany již v roce 1901, v roce 1904 se přihlásil k bolševikům. Patřil tedy ke staré gardě, se stranou se však dvakrát rozešel (resp. strana se rozešla s ním). V prosinci 1919 byl však znovu přijat a od té doby zachovával věrně stranickou linii. V bolševickém vedení se netěšil velké důvěře, za své vysoké postavení vděčil především mimořádné pracovitosti, velkým jazykovým a organizačním schopnostem i zkušenostem – v letech 1908–1917 působil v západní Evropě, zejména v Paříži, kde pracoval ve francouzském odborovém hnutí. Představoval tedy člověka s velkým rozhledem a širokými kontakty hlavně v syndikalistickém prostředí. Ve vnitrostranických sporech v 20. letech podporoval Stalina, to však nic nezměnilo na tom, že byl v roce 1952 na Stalinův příkaz popraven jako poslední a nejstarší bolševik. Životopis a většinu jeho literárních děl je možné najít v Marxists Internet Archive – viz <https://www.marxists.org/archive/lozovsky/index.htm> [5. 6. 2020]. Dále Tosstorff, R.: Profintern, passim a s. 717–725.

13 Rudá odborová internacionála. Resoluce Prvního mezinárodního sjezdu Rudých revolučních odborových svazů, konaného dne 3. – 19. července 1921 v Moskvě. Předmluva A. Lozovského. (Přetištěno ze stejnojmenné brožury, vydané nákladem komunistického knihkupectví

Sjezd pak přijal mnoho závažných rezolucí, které se staly základem politiky ROI, byť později revidovaných podle momentálních potřeb politiky sovětského státu a Komunistické internacionály. Rezoluce o taktice charakterizovala danou epochu jako období krize kapitalistických poměrů a vztahů a rozvíjejícího se sociálního zápasu. Základním úkolem revolučních odborových svazů se pak mělo stát „sloučení, disciplinování a výchova mas k násilnému svržení kapitalismu“. Odborové svazy se tak stávaly „školou a dílnou komunismu“. Svého cíle mohly dosáhnout ale jen v případě, když půjdou ruku v ruce s komunistickými stranami, s nimiž mají společné cíle i základní metody boje. Odborové svazy se přitom také nesměly nikdy odvracet od mas a jejich denních potřeb či očekávání. Základem pro rozšíření vlivu se měl stát hospodářský boj. „Otázky mzdy, tarifů, zabezpečení obětí války, sociální pojištění, nezaměstnanost, práce žen a dětí, zdravotnická opatření v podnicích, bytová otázka, daňová politika, mobilisace, koloniální dobrodružství, finanční kombinace – to vše nám musí sloužit jako každodenní materiál k organisování a k socialistické bojové výchově.“¹⁴ Přívrženci ROI museli tedy stát v čele mas, nemuseli však vždy jen vyzývat k útoku, v případě potřeby se počítalo i s jejich taktickým ústupem. Každá akce měla být dobře promyšlená a připravená, nepřitelem nepředvídaná a nesmiřitelně vedená. „Základem taktiky odborových svazů je přímá akce revolučních mas a jich organisací proti kapitálu. Veškeré vymoženosti dělnictva jsou přímo úměrné stupni přímé akce a revolučního tlaku dělnických davů. Přímou akci rozumí se veškeré formy bezprostředního tlaku dělnictva na zaměstnavatele a stát: bojkoty, stávky, demonstrace, pouliční projevy, obsazení továren, násilné zamezení vývozu hotových výrobků z podniků a jiné revoluční akce, vedoucí dělnickou třídu ke svržení kapitalismu a sjednocující tuto k boji za soc. Úkol revolučně třídních odborových svazů spočívá proto v tom, aby tyto přímé akce přeměnily v nástroj výchovy a bojové přípravy dělnických mas k sociální revoluci a k zřízení diktatury proletariátu.“¹⁵ Pojem přímé akce má anarchistický, syndikalistický původ. ROI se však od užívání tohoto pojmu odlišovala tím, že k přímé akci počítala i parlamentní činnost, vydávání revolučního tisku apod., pokud ovšem odhalovalo činnost buržoazie a zvyšovalo uvědomělost mas. Význam všech těchto akcí nespočíval pouze v jejich okamžitých výsledcích, nýbrž zejména v tom, sjednocovaly masy. „Přímá akce, přitahující jednotlivé skupiny a vrstvy dělnictva k společnému boji, stahuje je jakoby železnou obručí, póry se zmenšují, dělnická třída stává se jednotnější. Jednotnost vychovává se pouze v boji.“¹⁶

R. Rejman v r. 1921; Pomocný materiál pro učitele internátních škol ROH). Praha 1949, (dále cit. jako ROI – I. sjezd), s. 7.

14 Tamtéž, ROI – I. sjezd, s. 18.

15 Tamtéž, ROI – I. sjezd, s. 19.

16 Lozovský, A.: Nové cesty odborového hnutí (Oč usiluje Rudá odborová internacionála – Populární

Dělnictvo mělo provádět své hospodářské boje koordinovaně; největší chyby by se dopustilo, kdyby zaměstnavatelům dovolilo, aby ho poráželi po částech, po jednotlivých odvětvích, např. kdyby snižovali mzdu v jednom odvětví po druhém. Úspěšná obrana vyžaduje „vtáhnout do boje dělnictvo všech společensky nutných výrobních odvětví (horníky, železniční zřízení, dělnictvo z elektráren, plynáren atd.) proto, aby boj proti kapitalistickému útoku se dotkl základních nervových středisek hospodářského života.“

Rezoluce ROI o taktice doporučovala také, aby se dělnictvo naučilo bojovat se snahami podnikatelů uzavírat podniky či zkracovat pracovní dobu, a tak nutit zaměstnance, aby souhlasili se snížením mezd, prodloužení pracovní doby a rušení kolektivních smluv. Podnikatelům ale nešlo jen o hmotné poškození dělnictva, chtěli tak dělnictvo také postrašit, snížit jeho sebevědomí. V takovém případě mělo dělnictvo prosadit právo zkoumat příčiny uzavření a vyslovovat se o jeho oprávněnosti. Nejlepší odpovědí, jakou mohlo dělnictvo na takový krok dát, bylo ale obsazování podniků a přebírání jich do vlastní správy. Dělnictvo a jeho orgány (závodní výbory) musely ovšem zaručit dokonalý pořádek a pokračování ve výrobě. Takový čin vyžadoval ovšem vhodné podmínky a velkou odvahu. Další zbrání zaměstnavatelů, jak stlačovat mzdy, bylo udržování rezervní armády nezaměstnaných. Reformní svazy se domnívaly, že tuto otázku lze řešit pomocí nových veřejných prací. Revoluční odborové svazy takové prostředky měly odmítnout a prosazovat, aby nezaměstnaní byli placeni „individuálními a kolektivními zaměstnavateli na účet příslušných průmyslových odvětví. Nezaměstnaní nesmějí být škrtnuti ze seznamu dělnictva daného podniku. Podnik jest povinen je vydržovati až do doby, než bude jim moci dáti práci.“

Především se mělo sledovat, aby se nezaměstnaní nestranili dělnického hnutí. Vytváření zvláštních organizací nezaměstnaných nedávalo vždy žádoucí výsledky, mohlo docházet ke konfliktům mezi zaměstnanými a nezaměstnanými. Podobně jako nezaměstnaných mohli zaměstnavatelé proti dělnictvu zneužít i žen, které dostávaly nižší mzdy, což pak vedlo k obecnému snižování mezd. Dělnické organizace pak místo aby bojovaly proti podnikatelům, začaly prosazovat odstranění žen z průmyslu a jejich vyloučení z odborových svazů. Rudé svazy se však měly bít za rovnost pracovních podmínek pro všechny a za zásadu stejné mzdy za stejnou práci.¹⁷

Velký význam připisoval sjezd i otázce dělnické kontroly, o níž vydal rovněž samostatnou rezoluci. Ta tvrdila, že buržoazie neřídí výrobu odpovědně, nepodporuje její rozvoj, nýbrž ji v souladu se svými třídními zájmy brzdí, např. právě již uvedeným uzavíráním závodů. Dělnická třída si měla tuto skutečnost uvědomit a zahájit

výklad akčního programu). Knihovna odborových otázek, Praha 1922, s. 11.

17 Lozovský, A.: *Nové cesty*, s. 25. ROI – I. sjezd, s. 20.

kontrolu výroby. Tato kontrola nemohla být ovšem jen formální, nemohla být také součástí nějaké státní kontroly apod. Dělnictvo mělo poznat výrobu do všech detailů, včetně – a na to se kladl zvláštní důraz – finančních toků. Nezbytnost takového kroku se měla projevit zejména v takových případech, kdy podnikatelé chtějí uzavírat závody, omezovat výrobu apod. proti těmto snahám mělo dělnictvo energicky vystoupit – v těchto pokusech se projevuje „rys nového postavení dělnické třídy ve výrobě. Z nositele pasivně vykořisťované síly, která dosud ceněna byla na rovni se strojem, neb dokonce jako přívěsek k tomuto, dělnická třída stává se nositelem myšlenky organisace výroby a přímým dědicem buržoasie, která nyní vystupuje jako desorganisátor výroby kvůli svým třídním zájmům.“

Uskutečněním dělnické kontroly se vlastně dělnická třída měla stát rozhodujícím činitelem v závodu, který zbavuje podnikatele jejich moci a přebírá zodpovědnost za podnik, za výrobu, za budoucnost. V tomto pojetí představovala kontrola výroby předstupeň sociální revoluce.¹⁸

Další rezoluce se týkaly především organizačních otázek, příp. rozpracovávaly již stanovené principy po organizační stránce. Velké úkoly, které čekaly odborové svazy v přípravě sociální revoluce i po ní, mohly být splněny jen za předpokladu, že odbory jim přizpůsobí svou organizaci. Ta měla být pevná, ale zároveň pružná, variabilní, s maximálně možným vlivem na masy, a to i v tom smyslu, aby všechny akce nacházely v masách odezvu a na druhé straně aby nezdarly nebyly doprovázeny odchodem členstva z odborů. Organizace se musely vyznačovat uvědoměním, jednotností, disciplínou. To vše ale mohlo vzniknout jen na základě každodenního boje: „Praktický boj je nejlepší školou solidarity, neoblomnosti, disciplíny.“ Těžiště činnosti spočívalo v závodech, kde se zainteresování osazenstva na společném postupu mělo dosáhnout především závodními či továrními výbory, volenými všemi dělníky nezávisle jejich politickém či náboženském přesvědčení, a vtahujícími proto do boje co nejširší masy. Tyto výbory měly chránit dělnické zájmy, počítalo se s nimi zejména pro realizaci dělnické kontroly a organizaci výroby obecně. S továrními a závodními výbory souvisela ale ještě jedna zásadnější otázka, totiž jak se vyrovnat s odborovými svazy. Nejprve si ROI musela vyjasnit, jak přistupovat ke starým reformistickým svazům – zda je úplně zatratit, opustit je a případně i rozbít či zda je dobýt a přeměnit v nástroj revoluce. V ROI zvítězilo stanovisko, že myšlenka opustit staré reformistické svazy by znamenal ponechat masy pod vlivem reformistických vůdců, a že je tedy naopak třeba v odborech zůstat, odstranit z nich dosavadní reformistické byrokratické vedení a naplnit je revolučním duchem. Ale ani pak se nedaly použít pro důsledný revoluční boj. Nevyhovovala tomu jejich struktura, členění podle jednotlivých povolání, ironizovaná proto jako „cechařská“. Ta způsobovala, že v jednom velkém závodě se vyskytovalo třeba několik takových svazů, jejichž

---

18 Lozovský, A.: *Nové cesty*, s. 61–75. ROI – I. sjezd, s. 22–25.

spolupráce potom byla dost obtížná. Bylo proto třeba sjednotit všechny dělníky do moderních průmyslových svazů, organizovaných podle výrobních odvětví, nebo jinak řečeno podle zásady: jeden závod – jedna organizace, jedno průmyslové odvětví – jeden odborový svaz. Takto zorganizované svazy budou moci učinit ze závodních nebo továrních výborů své základní organizace a budou připraveny na velké bitvy, které je očekávají. Pro přestavbu odborových svazů podle výrobních odvětví mluvil ale ještě jeden závažný důvod. V pojetí rudých odborářů nespočívala úloha odborových svazů pouze v provedení sociální revoluce, nýbrž organizaci výroby v novém sociálním pořádku.¹⁹

V souladu se svým programem formulovala ROI také zásady, na něž musela každá odborová organizace přistoupit, pokud chtěla do ROI vstoupit. Mezi tyto podmínky patřilo v prvé řadě uznání, provádění a uskutečňování zásad revolučního třídního boje, tedy boj proti třídnímu míru, proti politice třídního dorozumění nejen slovy, ale i skutky. Tento revoluční třídní boj musel být veden tak, aby vždy usiloval o svržení kapitalismu a zřízení vlády pracujících, aby proti diktátu buržoazie byla postavena diktatura proletariátu. Bez jasného uznání diktatury proletariátu nemohla být žádná organizace do ROI přijata. Dále, za třetí vyžadovala ROI, aby se přijímaná organizace přerušila všechny styky s AOI. Ale v těch zemích, kde všeodborové ústředny náležející Amsterodamské odborové internacionále, mohly jednotlivé svazy, federace nebo v národním měřítku organizovaná menšina náležet ROI a zůstat zároveň uvnitř starých odborových sdružení. Čtvrtou podmínkou byla akční jednota všech organizací, působících v jedné zemi – existence několika organizací se připouštěla jen pro přechodné období, ale pak muselo jednoznačně platit, že organizace, žádající o vstup do ROI nebo v ní dokonce působící, nebudou se sebou bojovat. Posledním požadavkem byla mezinárodní proletářská disciplína, tj. podřízení se jednotlivých národních organizací rozhodnutím a usnesení mezinárodních sjezdů a konferencí.²⁰

Program přijatý na I. sjezdu ROI byl nesporně ambiciózní. Oproti představám běžným v okruhu AOI byl založen na myšlence, že odborová činnost nemá jen postupně zlepšovat pracovní podmínky námezdně pracujících, ale především připravit půdu pro revoluci. Ta sice nebyla bezprostředně na programu dne, nikdo však nepochyboval, že na sebe nechá dlouho čekat. Od AOI se ROI odlišovala ještě v jednom podstatném směru – začala podchycovat, a to velmi úspěšně, i dělnictvo v mimoevropském světě, o nějž se AOI vůbec nezajímala.

Vznik nové mezinárodní revoluční centrály nepochybně poškodil AOI, ale v zásadě její postavení příliš neohrozil. Velká očekávání, spojená se vznikem ROI, se přese všechno nesplnila v takové míře, jak si Lozovskij a jeho přátelé předsta-

19 Lozovský, A.: *Nové cesty*, s. 13–21. ROI – I. sjezd, s. 28–31.

20 ROI – I. sjezd, s. 36–37.

vovali. Kromě ruských odborů a zmíněných odborových organizací Třetího světa se k ní hlásily jen dvě velké ústředny – francouzská Confédération Générale du Travail Unitaire, CGTU, a československý Mezinárodní všeodborový svaz, MVS. Italská ústředna Confederazione Generale del Lavoro (CGL), o níž rudí odboráři tolik stáli, odešla, norská se rozhodla pro nezávislost na obou internacionálách. Dále se k ROI hlásily komunistické menšiny, působící v rámci svazů, náležejících k AOI. To platilo i o německém odborovém hnutí, v celé Evropě nejsilnějším, z něhož ROI ovládala jen menší část.²¹

Tyto skromné úspěchy vedly k tomu, že ROI se zaměřila především na propagování politiky jednotné fronty. Již na počátku roku 1922 vyzvalo výkonné byro ROI společně s Exekutivou Komunistické internacionály v svolání Jednotná proletářská fronta „všechny komunistické dělníky a všechny čestné dělníky vůbec... aby se sjednotili v jednu velkou rodinu pracujících“. Rovněž II. sjezd ROI v listopadu 1922 zdůrazňoval nezbytnost utvoření jednotné fronty na základě „boje dělníků za skývu chleba, za existenci“. Politika jednotné fronty měla být tedy spojována s prosazováním běžných potřeb pracujících, boje za osmihodínovou pracovní dobu, vyšší mzdy, sociální zabezpečení, rozšíření odborových práv apod. Při jednání na sjezdu se objevily názory, které vykládaly taktiku jednotné fronty pouze jako manévr k demaskování reformistických odborů. Tato teze byla na sjezdu odmítnuta, nicméně na druhé straně se předpokládalo, že bude odhalována činnost předáků AOI, pokud budou oslabovat třídní solidaritu a odhodlání dělnické třídy v boji proti buržoazii.²²

První větší příležitostí k navázání kontaktů se stal mezinárodní mírový kongres v Haagu, konaný v prosinci 1922 z podnětu AOI. Na tento sjezd byli pozváni i zástupci ruských odborů, kteří nepřímo zastupovali ROI. Jednání, která proběhla v kuloárech, představovala první krok, ale nakonec nevedla k žádnému výsledku.

Za několik měsíců se výrazně zhoršily poměry v Německu, kde francouzsko-belgická okupace Porúří vyvolala krizi, zhoršenou ještě špatným hospodářským stavem. Německá komunistická strana, podněcovaná Komunistickou internacionálou, hodlala této krizi využít k vyvolání revoluce. ROI se chystala přijít na pomoc, snažila se dohodnout s reformistickými mezinárodními odborovými svazy akce solidarity, Lozovskij dokonce pobýval na konci roku 1923 v Německu. Komunistická revoluce ale nenašla odezvu u obyvatelstva a byla navíc tak špatně připravena, že skončila na počátku listopadu 1923 ohromným fiaskem, z něhož hlavní představitel KI Zinověv, chránící si vlastní kůži, obvinil údajně pravice,

---

21 Tosstorff, Reiner: Moskau oder Amsterdam? Die Rote Gewerkschaftsinternationale 1920 bis 1937. In: UTOPIE kreativ, H. 177/178 (Juli/August 2005), s. 708–709, 714.

22 Abendikov, G. M.: Rudá odborová internacionála, s. 32–34.

oportunistické vedení Komunistické strany Německa a jeho patrony v KI. To vedlo k přechodnému obratu KI doleva, po němž však celkem brzo následoval návrat k původnímu kurzu. V případě ROI se zdá, že v politice jednotné fronty pokračovala bez výraznějších změn; zárukou určité kontinuity zde zůstal Lozovskij. Obrat doleva se uskutečnil i v NKS, dosavadní vedení Heinricha Brandlera a Ernsta Thalheimera, které mělo velký zájem o práci v odborech, bylo vystřídáno novým v čele s Ruth Fischerovou a Arkadi Maslowem. Nové, ultralevé vedení ztratilo na odbory vliv. Tak ROI pozbyla opět část své základny v Evropě. Zároveň se stabilizovala situace v Evropě, revoluce se stávala stále nepravděpodobnější. Bylo třeba hledat jiné řešení jak si udržet a rozšířit vliv.²³

AOI odsuzovala ROI jako nadbytečnou ústřednu, původkyni rozvratu. Svým způsobem ale stále počítala se sovětskými odbory, jimž v srpnu 1923 nabídla sjednocení. Svou výzvu ale formulovala tak, aby ji museli Rusové odmítnout, žádala totiž, aby se zřekli revoluční perspektivy a zaujali neutrální stanovisko k sovětské vládě. Moskva odmítla, což se očekávalo. Ostatně tato výzva byla spíš jen součástí vzájemných propagandistických střetů a manévrů. Taková politika se ale nelíbila britským odborům, v nichž v té době sílilo značně levicové hnutí minorit. Britové přitom měli na působení AOI stále rostoucí vliv, vyplývající z jejich početní a finanční potence. Na vídeňském kongresu AOI v červnu 1924 naléhali zástupci britských trade unionů, aby internacionála opět pozvala ruské odbory. Britští odboráři chápali takový krok jako součást rozsáhlejší pragmatické politiky, chtěli totiž mj. Sovětský svaz vtáhnout do světové ekonomiky. Nakonec se rozhodli, že naváží kontakty s ruskými odbory sami. V říjnu 1924 pozvali do Londýna Michaila Pavloviče Tomského, předsedu Všeruské ústřední rady odborů, v listopadu až prosinci téhož roku pobývala delegace TUC v Moskvě. V dubnu 1925 došlo k založení Anglo-ruského výboru, který měl usilovat o jednotu odborového hnutí. Výbor se několikrát sešel, přesto výsledky jeho jednání, týkající se vstupu sovětských odborů do AOI, zůstávaly vágní. Jestliže se ale ani britské odbory nechtěly zavázat k ničemu konkrétnímu, zůstávali ostatní představitelé AOI vůči sovětským odborům ještě opatrnější. Na pařížském kongresu AOI v srpnu 1927 došlo v tomto směru k velkým sporům mezi britskými zástupci a ostatními delegacemi. Anglo-ruský výbor skončil svou činnost v roce 1927, kdy došlo k velkým sporům mezi vedením ruských odborů a TUC o hodnocení generální stávkvy v roce 1926.²⁴

Když se nepodařilo najít společnou řeč s Brity, pokusily se ruské odbory sblížit se skandinávskými odborovými organizacemi a společně prosadit mezinárodní

23 Abendikov, G. M.: Rudá odborová internacionála, s. 34–35, 38–40; Tosstorff, R.: Moskau oder Amsterdam, s. 710.

24 Abendikov, G. M.: Rudá odborová internacionála, s. 53–58; Tosstorff, R.: Moskau oder Amsterdam, s. 711–713.

sjednocovací kongres. Ale ani tyto pokusy nepřinesly úspěch, stejně jako paralelně probíhající kontakty mezi ruskými odbory a jednotlivými komunisticky orientovanými skupinami v dalších evropských centrálech, které podporovaly Anglo-ruský výbor a jeho politiku, vysílaly dělnické delegace do SSSR, šířily o nich pozitivní informace a i jinak propagovaly sovětský stát.

ROI tyto aktivity registrovala, podporovala, ale nepochybně se jich i trochu obávala. Sjednocení, ať už v jakékoli formě, nabízela AOI jen ruské centrále, která s touto myšlenkou přinejmenším koketovala. Bez největší a nejvýznamnější sekce by ovšem ROI ztratila svou hlavní oporu v mezinárodním odborovém hnutí. To přirozeně zvyšovalo určité napětí mezi oběma institucemi. ROI se však s takovou situací musela smířit. Sovětské vedení připisovalo totiž zmíněným kontaktům velkou důležitost, např. Bucharin na zasedání Exekutivy KI prohlásil, že nás, tj. SSSR, sice britské odborové svazy v případě války nebudou bránit, ale budou na druhé straně působit jako koule u nohy sovětské vlády.

Problémy v evropské politice vynahrazovaly úspěchy v Třetím světě. V roce 1925 do ROI vstoupila čínská odborová centrála, úzce s ní začala spolupracovat formálně samostatná odborová federace v australsko-asijském prostoru, zastoupená Pan-Pacifickým odborovým sekretariátem (Pan-Pacific Trade Union Secretariat, PPTUS), k němuž se hlásily odborové ústředny např. v Austrálii, Číně, Indonésii, Japonsku, Koreji, či na Filipínách.²⁵

Bolševizace a nová stávková strategie

Na konci 20. let došlo v dějinách mezinárodního dělnického hnutí k dalším významným změnám, které jsou shrnovány pod pojem bolševizace a charakterizovány jako budování myšlenkově homogenních, centralizovaných a Moskvě oddaných organizací. Tento opětný posun doleva doprovázelo simplifikované pojetí základní strategie, vyjádřené sloganem „třída proti třídě“ a hledáním nepřítele v „nejbližším zákopu“, tj. v sociální demokracii a jejích vůdcích, kteří byli označováni za „sociálfašisty“. Tento posun se připravoval poměrně dlouho, vycházel z úvah Nikolaje Nikolajeviče Bucharina, který analyzoval změny v charakteru práce, způsobené racionalizací; předpokládal, že způsobí strukturální nezaměstnanost, tak výrazně zhorší postavení dělnictva a v důsledku nerovnoměrného vývoje povedou i k válce.²⁶

Tento vývoj se přirozeně dotkl i strategie a taktiky Rudé odborové internacionály, která v tomto období (17. března až 3. dubna 1928) konala svůj IV. kon-

---

25 Tosstorff, R.: Moskau oder Amsterdam, s. 714. Podrobněji: Fowler, Josephine: From East to West and West to East: Ties of Solidarity in the Pan-Pacific Revolutionary Trade Union Movement 1923–1934. *International Labor and Working-Class History*, No. 66, Fall 2004, pp. 99–117.

26 McDermott, Kevin – Agnew, Jeremy: Kominternu. Dějiny mezinárodního komunismu za Leniny a Stalinovy éry. Praha 2011, s. 82–84.

gres. Na tomto kongresu se mluvilo o racionalizaci, o postoji odborů k ženám a mládeži či k zemědělskému a lesnímu dělnictvu, které patřilo k nejvykořisťovanějším skupinám dělnictva, a konečně i o silících odborech v mimoevropských oblastech. Těžiště jednání nicméně představovala problematika stávkového hnutí a poměru k reformistickým odborářům a jejich vůdcům. Lozovskij jako hlavní řečník sjezdu zasadil toto téma do širokých souvislostí současného stavu kapitalismu, jeho dočasné stabilizace, ale také jeho protikladů, lability, ofenzívy proti dělnictvu a odborům, racionalizace apod. – na druhé straně připomněl také, jak na tento vývoj reagují reformistické odbory.²⁷ Zdůraznil, že reformističtí vůdcové se již neliší od jiných odborářských předáků, kteří stojí na půdě harmonie zájmů mezi prací a kapitálem. Odborové špičky vrůstají postupně do aparátu buržoazního státu, sbližují se dokonce s podnikatelskými organizacemi, dobrovolně se podřizují rozhodčím komisím a společně s podnikateli se snaží vyčistit podniky od představitelů revolučního dělnictva. Aby si tito vysocí odboroví funkcionáři udrželi vliv na masy, projevují iniciativu v boji za zvýšení mezd a úpravu pracovní doby, ale přitom se pečlivě brání tomu, aby se stávky příliš rozvinuly, aby přerostly v politický boj.

Takové jednání ale neuspokojuje masy, v nichž rostou sympatie k SSSR, zájem o dělnické hnutí v koloniích, zejména v Číně, a o činnost ROI. Masy cítí k vůdcům nedůvěru a odvracejí se od nich. Jestliže tedy vůdci směřují doprava, pak masy doleva – tento obrat ale není ani stálý ani nepřetržitý, různé vrstvy dělnictva prostě reagují různě. Lozovskij dále připomněl, stejně jako třeba na prvním sjezdu, že stávky ve velkých podnicích nebo celých průmyslových odvětvích, nemají jen hospodářský, ale přímo politický charakter. V poslední době však nekončily příliš velkými úspěchy. Nezдарy působila především neochota reformistických vůdců se na stávkách podílet, místo toho je spíše tlumili nebo je přímo sabotovali. Z toho Lozovskij odvodil, že tento vývoj diktuje nutnost bojovat proti zkorumpovaným odborovým byrokratům. Revolučním odborům potom nezbývalo než vést stávky samostatně, vedle a proti vůli reformistických vůdců. K tomu musely rozvinout velkou organizační práci mezi masami. V podstatě hlavním úkolem revolučních odborů bylo získat masy, proniknout do závodů, hlavně velkých: „Každý podnik, každý závod musí se stát naší pevností. Pouze v případě, budeme-li uprostřed mas, budeme nezníčitelnými.“²⁸

Lozovskij si uvědomoval, že když je stávka vyhlášena, musí být vedena s maximální urputností: „Za žádných okolností nesmíme zapomínati, že stávka je tožná s válkou a že ve válce vyžaduje se nejvyšší napětí všech sil a jasnost cílů.“

27 Losowsky, A.: Ergebnisse und Aufgaben der internationalen Gewerkschaftsbewegung. Referat und Schlusswort, gehalten auf dem 4. Kongress der RGI, Moskau 1928, s. 5–16.

28 Všeodborový archiv ČMKOS (VOA), fond Rudé odbory, k. 12, inv. č. 544: These IV. sjezdu ROI, s. 24.

K tomu ještě dodával, že by si přál, aby odboráři studovali současné stávky se stejnou pečlivostí, s jakou se vojenští odborníci zabývají bitvou u Sadové.²⁹ Uvědomoval si také, jak velké chyby se v pořádání stávek dělají, upozorňoval, že je třeba se vystříhat frází, za nimiž nenásledují činy, hesel, které neodpovídají situaci, že být revolucionářem neznámá za každou cenu přetrumfnout reformistického předáka ve výši požadavků. Tvrdil, že stávka závisí na hospodářské konjunkturu, stupni příprav mas, že nelze vést stávku do úplného vyčerpání sil, ale že je třeba umět zvolit správný okamžik k útok, ale také k ústupu. Svůj projev končil opět apelem na nezbytnost dobytí mas. Lozovskij přistupoval ke stávkám radikálně, ale stále s dost velkou dávkou zodpovědnosti a profesionálnosti.³⁰

Více méně však sjezd potvrdil změny, které se připravovaly ve vedení stávkových bojů od IX. pléna EKI v únoru 1928, kdy se již jasně mluvilo o tom, že stávkové boje musí komunisté vést samostatně, bez ohledu na reformistické vůdce a že k těmto bojům mají přibírat i neorganizované, nekvalifikované, ale právě proto racionalizací ohrožené a revolučně naladěné dělníky.³¹ Toto pojetí pak rozpracovala tajná konference, která se konala na počátku roku 1929 v Berlíně – z konspiračních důvodů se o ní mluvilo jako o štrasburské konferenci. Na tomto setkání se projednávala charakter současných a předpokládaných budoucích hospodářských bojů, jejich intenzita a rozsah. Velká pozornost byla věnována přípravě stávek, mobilizaci dělnictva a možnosti rozšíření každé stávky buď v rámci oboru nebo regionu. Předpokládalo se dokonce, že se budou množit i „divoké stávky“, tj. stávky neschválené předem odbory nebo dokonce vyhlášené proti jejich vůli. Na rozdíl od všech dřívějších odborových pravidel pro vedení stávkových bojů se komunistickým aktivistům doporučovalo, aby se jich ujímali. Stávky měly vést speciální stávkové výbory zastupující všechny pracující působící v závodě i všechny politické a názorové proudy. Tyto výbory měly vyjednávat za stávkující, eliminovat vliv odborové byrokracie, dále spojit konkrétní požadavky stávkujících s obecnějšími, politicky zaměřenými hesly. Nadšení spojené s kolektivním vystoupením se mělo využívat i pro získávání sympatií pro Sovětský svaz. Členové stávkových výborů se přitom neměli řídit zásadou vše nebo nic, ale pružně manévrovat. K jejich závažným úkolům patřilo i udržování styků s nezaměstnanými a zajišťování podpory neorganizovaným.

---

29 Losowsky, A.: Ergebnisse, 29–30.

30 Podobně interpretuje IV. sjezd ROI i Hájek, M.: Jednotná fronta, s. 138. Nesmíme rovněž zapomenout, že mnoho formulací z tezí IV. sjezdu zaznělo již na I. sjezdu ROI.

31 „Je nutno mobilizovat masy pod komunistickými hesly, snažit se uskutečnit svoji taktiku prostřednictvím odborových organizací, odhalovat přitom na každém stupni zrádnou pozici reformistů a v případě vhodných podmínek organizovat stávky proti vůli odborové byrokracie...“ Hájek, M.: Jednotná fronta, s. 137; Tosstorff, R.: Profintern, s. 655–656.

„Štrasburské“ teze tedy v podstatě zpochybňovaly odbory a jejich tradiční zvyklosti a praktiky a v krajním případě jim i vyhlášovaly boj.³²

Zvýšenou agresivitu mezinárodního komunistického hnutí vyhlásil – potvrdil i VI. sjezd KI, konaný 17. července až 1. září 1928, který stanovil, že „frontální útok na kapitalismus“ má být zaměřen na sociální demokracii, přičemž první cíl měla představovat její levice, chápaná jako „nejnebezpečnější agentura buržoazie uvnitř dělnického hnutí“. V této orientaci pokračovalo i X. plénum EKI v červenci 1929, které označilo sociální demokracii za sociálfašistickou a sociálfašismus za zvláštní formu fašismu v zemích se silnými sociálně demokratickými stranami.³³

Tento vývoj souvisel s vnitřním vývojem v SSSR, kde Stalin zlikvidoval Bucharinovu skupinu jako poslední překážku, která ho dělila od neomezené moci. Do určité míry šlo ale také o odraz vývoje v Německu. Tam vypukla v listopadu 1928 rúrská krize – podnikatelé v porúrském kovoprůmyslu snížili mzdy, a když to odbory odmítly, vyhlásili vyluku. Za státního zprostředkování došlo k dohodě. Tato událost pak radikálům v KI i ROI posloužila jako důkaz o propojení špiček reformistických odborů se státem a podnikatelskou sférou. To vlastně byla pravda, ale záleželo na hodnocení a obě internacionály a příslušné kruhy v Sovětském svazu to vyhlásily jednoznačně za zradu. Závažnější a jistě smutnější byla tragédie, která se odehrála 1. května 1929 v Berlíně, kdy místní sociálně demokratický policejní prezident Karl Zörbiegel dal rozehnat komunistickou demonstraci takovým způsobem, že více než 30 účastníků padlo. Pak bylo snadné označit všechny reformisty za „malé Zörbiegely“ a i v reformistických sociálně demokratických dělnicích vidět jednotnou reakční masu. O spolupráci s nimi nemohlo být pak ani řeči.³⁴

Německá komunistická strana prodělala logicky také velký obrat doleva, který stoupence smířlivého kurzu a staré, osvědčené odborářské taktiky vytěsnil nejen ze stranického vedení, v němž pak jednoznačně udával tón Stalinův stoupenec Ernst Thälmann, nýbrž i ze strany jako takové. Thälmannovo vedení

32 Problems of Strike Strategy. Decisions of the International Conference on Strike Strategy, Held in Strassburg, Germany, January, 1929, viz https://www.marxists.org/history/international/profintern/strike_strategy/index.htm [5. 6. 2020]. Tagung des EKKI-Plenums, Resolutionen über die Gewerkschaftsfrage (Angenommen in der Sitzung von 25. Februar, in: Internationale Presse-Korrespondenz 8 Jg., Nr. 26, 10. März 1928, s. 494–497. Viz: <https://rgaspi-458-9.germandocsinrussia.org/de/nodes/49-delo-48-dosie-reyhskomissariata-po-obespecheniyu-obschestvennogo-poryadka-ix-rasshirenny-plenum-ikki-v-moskve-9-26-fevralya-1928-g#page/52/mode/inspect/zoom/6> [5. 6. 2020]; Tosstorf, R.: Profintern, s. 663.

33 Kašík, Vladimír – Suchopár, Vladimír a kol.: Dějiny mezinárodního dělnického hnutí. Praha 1968, s. 290–293.

34 Hájek, M.: Jednotná fronta, s. 151–152; Sobolev, A. I. a kol.: Komunistická internacionála. Praha 1972, s. 308.

začalo prosazovat skutečně novou odborářskou politiku, spojenou s rozvojem masových bojů bez tradičních odborů a často proti nim, zapojující však do masových akcí o to více neorganizované. Tento nový způsob provádění akcí nepřinášel mnoho úspěchů, což ovšem nevadilo, aby se o nich nereferovalo s velkým nadšením. Když potom reformistické odbory přistoupily k vylučování prokomunistických aktivistů ze svých řad, bylo to chápáno jako potvrzení správnosti dosavadního postupu.

Na konci roku 1929 se v Německu sešel říšský sjezd Revoluční odborové opozice (ROO, Revolutionäre Gewerkschaftsopposition, RGO). Zárodky této struktury vznikaly již zhruba v předchozích dvou letech, jejich spojení znamenalo zásadní krok nejen ve smyslu politického, ale i organizačního rozchodu s reformistickými odbory. S výjimkou Francie a Československa, kde existovaly samostatné rudé centrály, se tato politika stala vzorem pro ostatní evropské země. Nebyla však příliš úspěšná, i když se to oficiálně nepřiznávalo. Komunisté se totiž odcizovali kádru odborově organizovaného dělnictva; jejich různé stávkové a akční výbory se pak musely stále více spoléhat na neorganizované dělnictvo, které možná bylo podle jejich očekávání radikálnější, ale zároveň ve svém složení proměnlivé a v názorech nestabilní. I když se zdálo, že hospodářská krize svým způsobem potvrzuje komunistické předpovědi, nedokázali toho komunisté patřičně využít. Nikde se nepodařilo přetvořit opoziční odborové skupiny ve skutečně masové odborové organizace. Revoluční odborová opozice měly menší členskou základnu než dřívější komunistické frakce v nerozdělených reformistických odborových svazech. Vliv ROI se v podstatě kryl s působností jednotlivých komunistických stran.³⁵

Přiznat si ale tento stav nebylo jednoduché. Ještě V. sjezd ROI v roce 1930 potvrzoval zcela správnost linie nezávislého vedení hospodářských bojů a celkově budil dojem, že vývoj odpovídá očekávání. V tezích, přijatých k referátům A. Lozovského a Fritze Heckerta se s uspokojením konstatovalo, že do stávek se zapojují i neorganizovaní, ženy, mládež, nezaměstnaní, ze zahraničí přistěhovaní dělníci a daří se překonávat oportunistický strach ze stávkování za krize. Tyto teze obsahovaly ale i dost výtek – akce nejsou dobře připraveny, požadavky mají „byrokratický“ charakter, organizátoři stávek nemají dostatečný vztah k masám, neumějí stávku včas ukončit. Bylo třeba stávkový boj dále revolucionizovat – politické požadavky vázat na každodenní hospodářské a bojovat proti starému tradeunionistickému zvyku omezovat stávky na určité regionální a odvětvové úrovni. Největší překážkou revolucionizování stávek představoval stále silný vliv reformistických předáků. To bylo pozoruhodné – po tolika letech, po tolika kampaních k demaskování odborové byrokracie měli tito předáci stále tak vysoký kredit?³⁶

---

35 Tosstorff, R.: Profintern, s. 668–669; McDermott, K. – Agnew, J.: Komintern, s. 114–115.

36 VOA, Rudé odbory, kart. 1, inv. č. 15: Světová krize, hospodářský boj a úkoly revolučního odbo-

Lozovskij a další představitelé ROI si museli uvědomovat, že něco není v pořádku. Alespoň s jednou oblastí mohli být ale oprávněně spokojeni – s růstem počtu svých přívrženců v třetím světě. Pan-Pacifickému sekretariátu se nevedlo úplně nejlépe, což souviselo s roztržkou mezi čínskými komunisty a Kuomintangem; sekretariát se musel přestěhovat z ohroženého Wu-chanu do Šanghaje, kde působil v ilegality. Podpořily ho však, byť jen na čas, australské odbory. V květnu 1929 se podařilo v Montevideu založit *Confédération Syndical Latinoamericano*, pro černošské dělníky v Africe a Americe vznikl Mezinárodní odborový výbor negerských dělníků (*das Internationale Gewerkschaftskomitee der Negerarbeiter*), sídlící nejprve v Hamburku. Po převzetí moci Hitlerem se přestěhoval do Kodaně a později do Paříže.³⁷

Politika jednotné fronty a konec konfrontačního kurzu

První výrazné varování dostaly KI a ROI v lednu 1933. Nacistické převzetí moci bylo mj. důsledkem oslabení levice, rozdělení německého dělnického hnutí a sektářské komunistické politiky. Přitom pro komunistické hnutí představovalo Německo klíčovou zemi, KPD patřila k nejsilnějším sekcím KI na západě a RGO sloužily jako vzor pro podobné organizace v dalších zemích. Zpočátku však nic nenavštěvovalo, že by si vedoucí funkcionáři obou internacionál brali porážku v Německu příliš k srdci. Pokračování staré protireformistické politiky dokazuje i výzva, kterou ROI vydala k Prvnímu máji 1933 a která končila slovy: „Dolů s fašismem a jeho reformistickými pomahači.“ Přesto se postupně začaly objevovat určité korektury dosavadní politiky, zatím jen na interních poradách a ve velmi opatrných formulacích – práce v reformistických odborech je nedostačující, revolučním odborovým opozicí se nepodařilo prolomit izolaci, počty členů reformistických odborů stále, proti očekávání stoupají...³⁸

Tyto kritické postoje se oficiálně potvrdily až v létě 1934, kdy ROI vyzvala k celkové změně politiky, vzdala se politiky vytváření revoluční odborové opozice a vyzvala k odborovému sjednocování. Lozovskij a další funkcionáři si možná opravdu uvědomili, že jejich dosavadní kroky nepřinášejí patřičné výsledky; rozhodující byla ale celková změna sovětské zahraniční politiky, která vyvrcholila vstupem do Společnosti národů v roce 1934 a podpisem smlouvy s Francií o rok později. V duchu této politiky, usilující o širokou spolupráci se západními demokratiemi, potom došlo k vytvoření vlád lidové fronty ve Francii a Španělsku. Součástí dohod vytvářející koalici lidové fronty ve Francii se stalo i sloučení odborových centrál CGT a CGTU, resp. přijetí CGTU zpátky do CGT.

rového hnutí. These přijaté na V. kongresu ROI k referátům soudruhů Losovského a Heckerta.

37 Tosstorff, R.: *Profintern*, s. 676–680.

38 Tamtéž, s. 681–683.

Tento vývoj se přirozeně velmi dotýkal i osudů ROI. Tato internacionála po obratu doleva v letech 1928–1929 velmi posílila, v souvislosti s budováním pobočných organizací v třetím světě se rovněž velmi rozrostl její aparát. Když se však ukázala neperspektivnost tohoto manévru, změnilo se i hodnocení důležitosti ROI, takže se mj. začalo propouštět. Pokles významu ROI se projevil především v tom, že o dalším vývoji odborového hnutí se nerozhodovalo na jejím vlastním sjezdu, nýbrž na VII. kongresu Komunistické internacionály. Tento sjezd, který se konal v červenci až srpnu 1935, potvrdil politiku jednotné fronty. V hlavním referátu se Jiří Dimitrov vyslovil pro rozpuštění rudých odborů a pro jejich spojení s hlavním (reformistickým) proudem odborového hnutí na národní i mezinárodní úrovni, na půdě třídního boje a odborové demokracie.

Odborová otázka se pak na sjezdu probírala na zvláštním, neveřejném zasedání 22.–23. srpna. Jednalo se přirozeně nejvíce o tom, jak provádět politiku jednotné fronty. Nemělo jít jen o změnu terminologie, ale skutečně o nový přístup. Proto se oficiálně zavrhl představa, že by komunisté ve znovu sjednocených odborech měli vytvářet „levé křídlo“. Na druhé straně delegáti konference uvažovali, co vlastně znamená požadavek „jednoty na základě třídního boje“ a jak mají komunisté v odborech udržovat spojení, když není dovolena frakční práce. Delegátu také popisovali, jak vypadá jednání o integraci komunistických a reformních odborů. Sjednocovací proces, pokud začal, nikde neprobíhal podle představ komunistů. I tam, kde došlo ke skutečnému vyjednávání, jako např. ve Francii mezi CGT a CGTU, hrály prim reformistické organizace. Řečníci zároveň prohlašovali, že na požadavky reformistů přistoupí, ale budou je obcházet. Finský (resp. v této době už spíše sovětský) představitel KI Otto Ville Kuusinen shrnul diskusi v tom smyslu, že politika posledních let vedla k prohlubování rozdílu mezi jednotlivými proudy dělnického hnutí, ale v zásadě byla správná. Prohlásil rovněž, že je třeba oficiálně rezignovat na frakční politiku, ale že je třeba v ní tajně pokračovat. Za nových okolností se před komunistickými odboráři začal rýsovat nový úkol – ve sjednocených odborech usilovat o vedoucí místa. V závěru porady se jednalo o AOI a ROI. Konstatovalo se, že AOI všechny návrhy veřejně odmítá, ale neoficiálně je smířlivější, sonduje různé možnosti. Ale to bylo spíš zbožné přání. AOI počítala – podobně jako dříve – za jistých podmínek se začleněním ruských odborů, ale neustále deklarovala, že pro dvě odborové internacionály není místa.³⁹

Tím, že AOI odmítala jednat s ROI, byl osud komunistické odborové internacionály zpečetěn. Lozovskij se snažil zachránit existenci své organizace rozsáhlými úspornými opatřeními, hlavně již zmíněným propouštěním. Stále doufal v dohodu a AOI, předpokládal, že najde podporu v její levici, zejména u Španělů.

---

39 Tamtéž, s. 693–695.

V Paříži chtěl zřídit mezinárodní výbor k boji za jednotu odborového hnutí. Proto Lozovskému a jeho plánům se stavěl především generální tajemník KI Georgi Dimitrov. Kritizoval Lozovského, že příliš lpí na starých schématech, že si neuvědomuje, že ROI sjednocením odborů ve Francii a ve Španělsku ztratila svou základnu v západoevropských zemích a že její existence je na překážku vytváření mezinárodní odborové jednoty. Stalin s Dimitrovem souhlasil.

V létě 1936 přestaly vycházet časopisy, vydávané ROI, propouštění personálu se ještě zrychlilo. Vedoucí orgány ROI zastavily činnost v dubnu až květnu, řízení převzala odborová trojka (Proftrioika) – Lozovskij a zástupci KI Dimitrov a Palmiro Togliatti. Dne 27. prosince 1937 se sekretariát KI usnesl zrušit ROI a převzít její majetek. Toto opatření však nebylo veřejně oznámeno.⁴⁰

Rudé odbory

Československé Rudé odbory tvořily vedle CGTU jedinou úplně samostatnou odborovou centrálu, která se přihlásila k ROI, proto je pochopitelné, že vylíčení osudů této internacionály doplní i stručný popis vývoje našich revolučních odborů.

První republika patřila ke státům s tehdy nejvyšší odborovou organizovaností na světě. Stejně jako v jiných státech byly odbory rozděleny podle politické příslušnosti, v našem případě ještě se toto dělení komplikovalo a násobilo národní příslušností. To přirozeně odborové hnutí oslabovalo, na druhé straně zase umožňovalo, aby odbory pronikly i do prostředí, které by jinak zůstalo těmto organizacím cizí.

Odbory, ať už se jejich členové hlásili k jakékoli ideové orientaci nebo jakémukoli národu, prošly od začátku 20. století bouřlivým vývojem; za první světové války přistupovaly na kooperaci se státem a podnikatelskými svazy, aby se v závěru války výrazně radikalizovaly a požadovaly zásadní zásahy do hospodářského a sociálního pořádku. Nešlo ani zdaleka jen o požadavek socializace, který si v našem prostředí daly rychle vymluvit, ale i o prosazení se ve veřejném prostoru, jak ukazovaly různé manifestace, na nichž nechyběly šibenice, používané našťestí jen jako výmluvná metafora. Dokázaly se (i s podstatnou pomocí státu) prosadit jako určitý (byť slabší) partner podnikatelů, kteří ztráceli postavení „jediného pána v domě“.⁴¹

40 Tamtéž, s. 697–702.

41 Pro Rakousko analyzují tuto situaci např. Grandner, Margarete: *Kooperative Gewerkschaftspolitik in der Kriegswirtschaft. Die freien Gewerkschaften Österreichs im ersten Weltkrieg*. Wien – Köln – Weimar 1992; Weber-Felber, Ulrike: *Wege aus der Krise: freie Gewerkschaften und Wirtschaftspolitik in der Ersten Republik*. Wien 1990. Pro české země srov. Dubský, Vladimír: *Odbory v počátcích československého státu*. Praha 1978; týž: *Založení Rudé odborové internacionály*, s. 473. K socializaci např. *Zpráva Odborového sdružení československého k VII. všeodborovému sjezdu za leta 1918–*

Doba první světové války a leta krátce po ní formovala názory a celý myšlenkový svět dělníků, zřízců či úředníků u nás i v celé Evropě – je třeba ovšem dodat, že i dělnic a úřednic, prostě žen, které získávaly ve světě práce stále výraznější postavení.

Jestliže si každá strana vybuodovala své odborové organizace, muselo se i rozštěpení sociální demokracie dříve či později projevit i na sociálně demokratickém odborovém hnutí, které dokázalo pojmout ohromné masy dělnictva, a to nejen českého, ale i slovenského, maďarského a postupně se sblížovalo i se stejně ideově zaměřenými německými odboráři.

Vedení sociálně demokratických odborů, soustředěných do centrály Odborové sdružení československé, si uvědomovalo vážnost situace. I když celkem nepochybně sympatizovalo s pravicí sociální demokracie, nevystupovalo zjevně na její straně a snažilo se působit jako prostředník. Zastávalo zásadu, že odbory nemají bezprostředně záviset na politické straně, že mají v politických otázkách zachovávat neutralitu. Svůj postoj nezměnilo ani v průběhu prosincové generální stávky, na níž se jednoznačně odmítlo podílet, mj. také proto, že byla vyhlášena bez vědomí odborových organizací, nepovažovalo ji za prospěšnou pro dělnictvo a nakonec prohlásilo, že „generální stávka svým vznikem postrádala mravního základu všeobecného zájmu“. Stávky se pochopitelně zúčastnilo mnoho odborářů, jak z OSČ, tak i z jiných odborových organizací, ale skutečnost, že největší centrála ji nepodpořila, měla přirozeně velký význam – kdyby se za ni OSČ postavilo s celým svým aparátem, tiskem, celou svou autoritou, byla by porážka generální stávky sotva tak hladká a ČSR by se pravděpodobně dostala na práh velkého sociálního konfliktu, možná občanské války.⁴²

Po založení KSCČ a definitivním sjednocení všech jejích národních součástí začal boj o odbory. Tento boj vyplýval i z nutnosti splnit bod 9 a 10 z 21 podmínek, které na svém II. sjezdu vyhlásila Komunistická internacionála. Mnozí komunističtí či prokomunističtí odboráři postupovali tak, jak jim přikazovala internacionála a jak nepochybně také odpovídalo dosavadnímu, Šmeralem řízenému postupu sociálně demokratické levice. Ve svých odborových organizacích a svazech se snažili získat většinu členů na svou stranu a v této frakční činnosti dosáhli nepochybných úspěchů. Prosadili se ve svazu zemědělských a lesních dělníků, stavebních dělníků, dřevodělníků a lučebníků a narušili dosavadní reformistické vedení v mnoha dalších svazech. Ovládli také Krajskou odborovou radu v Bratislavě a řadu regionálních orgánů v českých zemích. Jen s největším úsilím se dosavadním předsta-

---

1920. Praha 1922, s. 28–30; Ministr veřejných prací o socialisaci. Stavebník 30, 1919, č. 15, 30. srpna 1919, s. 60–61; Do druhého roku naší samostatnosti, tamtéž, č. 22, 5. listopadu 1919, s. 87–88.

42 Události ve straně sociálně demokratické a odborové hnutí, OSČ r. 24, 1920, č. 23–24, s. 341–342; Nová konference představenstev odborových svazů, tamtéž, 25, 1921, č. 1. s. 11–12.

vitelům OSČ podařilo uchovat na VII. sjezdu této ústředny převahu. Proti útokům komunistů se začali bránit i administrativními metodami a v první polovině roku 1922 vyloučili z OSČ organizace a svazy, ovládnuté komunisty, a suspendovali příslušné regionální orgány. Nutno říci, že jim to někteří horlivci dost usnadnili, např. Václav Bolen odmítl za Svaz zemědělských a lesních dělníků platit příspěvky na centrálu, což ve svých důsledcích znamenalo, že tento nejpočetnější odborový svaz nebyl zastoupen na všeodborovém sjezdu. Jeho heslo: Nekrmte bonzy se tedy moc nevyplatilo. Podobně se vyvíjela situace i mezi německými odborovými svazy, zastřešenými Zentralgewerkschaftskommission.⁴³

Vyloučení uspořádali v říjnu 1922 sjezd, na němž se ustavili jako samostatná organizace s názvem Mezinárodní všeodborový svaz. Jeho základem byl svaz lučebníků. Na rozdíl od OSČ, která se stala členem sociálně demokraticky orientované mezinárodní organizace Mezinárodní odborový svaz (tedy již zmíněné Amsterodamské odborové internacionále), dali najevo svou příslušnost k mezinárodnímu komunistickému hnutí tím, že se přihlásili k Rudé odborové internacionále v Moskvě. Podobně jako tomu bylo s KSČ, která byla součástí Komunistické internacionály, stal se i MVS, nazývaný neoficiálně, ale velmi často Rudými odbory, vlastně nesamostatnou součástí Rudé odborové internacionály.

Komunistické vedení stále vyžadovalo, aby všichni stoupenci této strany z organizací OSČ nevystoupili; měli v nich naopak pokud možno zůstat a nadále ovlivňovat jejich činnost podle obdržených směrnic. Před touto frakční taktikou dal MVS však raději přednost tomu, aby posílili jeho řady. K definitivnímu vyjasnění došlo v roce 1923, kdy po nezdařené stávce horníků vyloučil hornický svaz OSČ nespokojence a ti potom vstoupili do MVS. K MVS se přidali i prokomunističtí odboráři z organizací, sdružených v německé sociálně demokratické odborové centrále; Deutscher Gewerkschaftsbund se mohl lehko distancovat od státoprávní politiky českých socialistických stran, proto odrazil nápor komunistů snadněji a udržel si členskou základnu téměř neztencenou. Po určité době se stal největší odborovou centrálou v Československu.⁴⁴

Rozkol v OSČ způsobil v řadách sociálně demokraticky orientovaných odborářů velkou depresi, kterou nebylo lehké překonat. Tento vývoj prospěl zároveň aktivizaci nesocialistických odborů, zejména Národnímu sdružení odborových organizací, spolupracujícími s vysloveně měšťanskou Národní demokracií, a ag-

43 Dubský, Vladimír – Kebortová, Marie – Honsová, Ludmila: Historický vývoj Rudých odborů. Praha 1989, s. 20; Dubský, V.: Rudá odborová internacionála, s. 490–493; týž: Odbory v počátcích čs. státu, s. 56–59.

44 Dubský, Vladimír: Formování odborového hnutí v českých zemích a na Slovensku před 28. říjnem 1918 a charakteristické rysy jeho vývoje v předmnichovském Československu. Praha 1988, s. 39–40.

rárním odborům, které se roku 1925 zformovaly do centrály Republikánské ústředí zaměstnanecké. Jejich sílu nebylo již možné podceňovat. Dále se začaly rozvíjet i další odborové organizace, které nebyly vázány na žádnou stranu.

Celkové uklidnění a zlepšení hospodářské situace znamenalo určité potvrzení představ o postupné stabilizaci kapitalismu a jeho pozvolné transformaci, což dávalo – přinejmenším dočasně – za pravdu reformistickým názorům. Reformistické odbory přitom ale dokázaly stávkami i vyjednáváním dosahovat lepších mzdových a pracovních podmínek, což vytvářelo předpoklady pro opětovné zvyšování reputace a růstu členské základny.

Jak se obnovoval kredit OSC, zhoršovalo se naopak postavení Rudých odborů, jimž členů naopak spíše ubývalo – z 210000, dosažených v nejvyšším bodu vývoje v roce 1924, odešlo během čtyř let 40000 členů. Navíc se zjistilo, že členská základna MVS je nepevná, podléhá časté fluktuaci. MVS nedosahoval tak výrazných úspěchů, jak si jeho zakladatelé představovali. Navíc neměl normální svazovou strukturu, byl vytvořen vlastně ze svazu lučebníků, do něhož byly zahrnuty další skupiny; průmyslová odvětví měla jen příslušné sekce. Extrémní centralismus neumožňoval pružnou reakci na potřeby dělnictva v jednotlivých oborech průmyslové výroby. Ačkoli ROI naléhala na upravení organizační struktury, vedení MVS, v němž zaujímal rozhodující pozice generální tajemník Josef Hais, tyto výzvy formálně bralo na vědomí, ale ve skutečnosti ignorovalo.⁴⁵ Přes verbální výpady proti reformistům se vedení MVS chovalo v podstatě dost podobně jako ostatní odborové svazy: odmítalo divoké stávky (tj. neschválené odborovou ústřednou), kladlo důraz na solidární postup s ostatními odboráři z jiných centrál, usilovalo o udržení vyrovnaného hospodaření, resp. si uvědomovalo, že stávkové fondy nejsou bezedné a že je třeba při vyhlásování stávek postupovat uvážlivě. Tato rozumná opatrnost se stala předmětem kritiky.⁴⁶

Původní záměry ROI se ještě přitvrdily vyhlášením „nové stávkové strategie“, na IV. kongresu ROI. Prerušování vazeb s ostatními odboráři a další znaky „nové stávkové strategie“ odpovídaly politice bolševizace komunistických stran, které se měly naprosto podřídit Moskvě a napodobovat vzor ruských bolševiků. Klement Gottwald, hlavní protagonist tohoto postupu, se právě proto na V. sjezdu KSC v únoru 1929 situaci v Rudých odborech podrobně zabýval. Dalo se předpokládat, že právě odborářští předáci, kteří nesli zodpovědnost za osudy svých členů a museli se vypořádávat s každodenními reálnými problémy, budou mít menší porozumění pro takové cíle než profesionální političtí pracovníci. Gottwald na Rudých

---

45 McDermott, Kevin: *The Czech Red Unions 1918–1929. A study of their relations with the communist party and the Moscow Internationals.* New York 1988, např. s. 100–124, 158–165.

46 Šverma, Jan: *Rudé odbory od IV. do V. sjezdu ROI. Vývoj Rudých odborů Československa, jejich úspěchy i nedostatky.* Praha 1930, s. 15–17.

odborech kritizoval jejich dosavadní chování v stávkových bojích, přikazoval provést reorganizaci ve smyslu doporučení ROI a očistu od oportunistických elementů. Olej do ohně přilil ještě průběh stávky severočeských textiláků, rovněž v únoru 1929. Tuto stávku koncipovali komunisté jako první pokus o stávku v novém stylu. Ve skutečnosti ukázala tato stávka jen avanturismus a nezodpovědnost nového vedení, které mj. stávkujícím dělníkům oznámilo, že na prvních 14 dní stávky si mají připravit zásoby, protože se budou muset obejít bez podpor. Není divu, že stávka dopadla katastrofálně a vedení textilní sekce MVS zahrnulo ÚV KSČ výčitkami. Komunisté kolem Gottwalda naopak z neúspěchu vinili textilní sekci a celé MVS. Takové osočování Hais a jeho přívrženci odmítli a proti nátlaku ze strany nových představitelů komunistické strany se vzepřeli. Na zasedání předsednictva odvolali ty členy, kteří se stavěli za linii V. sjezdu. Připravovaný sjezd Rudých odborů odložili na neurčito a zajistili majetek MVS. Vlastně postupovali podle scénáře, který se již osvědčil v konfliktu levice a pravice sociální demokracie v roce 1920. V tomto případě však mohla zasáhnout ještě jedna síla – ROI, která Haise a jeho stoupence, označované za oportunisty a likvidátory, vyloučila za svých řad. Krátce před tím byl Hais vyloučen i z KSČ. Tak došlo k definitivní roztržce. Hais se svými přívrženci udržel MVS ještě rok jako samostatnou organizaci; v červenci 1930 vstoupil do OŠČ, kam převedl asi tři pětiny členské základny.⁴⁷

Ti rudí odboráři, kteří podporovali Gottwaldovo vedení, uspořádali v květnu 1929 plánovaný sjezd, na němž založili Centrálu rudých průmyslových svazů. (Ovšem i nadále se běžně používalo oblíbeného označení Rudé odbory.) Do čela Rudých odborů se postavil Antonín Zápotocký. Po odchodu mnoha zkušených odborářů se charakter ústředny přizpůsobil ještě více požadavkům komunistické strany, která viděla v odborech nikoli organizace, které mají zlepšovat životní podmínky, ale které mají mít bojový charakter. Řada stávek podnikaných bez ohledu na konkrétní poměry a končících porážkami a hmotnými ztrátami, ohrožujícími existenci, změnila členskou základnu, která se skládala už především z odborářů, věřícím své straně. Přesto se udržely mezi významnými odborovými subjekty a dokázaly některé akce, jako třeba mosteckou stávku, provést s nepochybným úspěchem. (Jen v tomto případě je třeba říci, že na úspěchu stávky měly velký podíl také německé hakenkreuclerské odbory, konkrétně Deutsch-sozialistischer Bergarbeiterverband.) Jako určitou specifiku Rudých odborů je možno uvést i jejich úsilí o organizování žen a mládeže. Na konci republiky se Rudé odbory zapojily do snah o spojení všeho odborového hnutí, když se to nepodařilo, vstoupili jejich členové do Odborového sdružení československého, čímž ochránili svůj majetek před konfiskací, která by ho čekala po předním rozpuštění v lednu 1939.⁴⁸

47 Dubský, V. – Kebortová, M. – Honsová, L.: Historický vývoj Rudých odborů, 1989, s. 76–96.

48 Čapka, František: Odbory v českých zemích v letech 1918–1948. Brno 2008, s. 130.

Red International Labour Union - Summary

The paper focuses on the Red International Labour Union (ROI, Profintern) that was established in July 1921 as an adjacent organisation to Comintern. Apart from Soviet Trade Unions it contained especially communist minorities working within trade unions organised in the social democrat International Trade Unions (Amsterdam Union Headquarters). From European unions, the ROI included Confédération générale du travail unitaire (CGTU) and Czechoslovak Red Trade Unions; it gained on attractiveness also for trade unions in the Third world.

The ROI supported the efforts of bolshevisation of the communist movement, it tried mostly to push through the unyielding approach in workers strikes. Despite partial success it never managed to threaten the position of the International Trade Unions, it was disbanded at the end of 1937, since the Soviet leadership saw it as an obstacle in carrying out the united front policy.